

Stanovisko I. Fellnerové ke kritice T. Grima na adresu českého školství

V interview redaktorky L. Vrtiškové Nejezchlebové s prof. T. Grimem¹ je vedle některých pravdivých informací řada zatajených nebo účelově manipulovaných faktů, polopravd a lží.

Pro nezainteresovaného čtenáře je prakticky nemožné se ve změti jednostranně prezentovaných informací různé úrovně pravdivosti objektivně zorientovat.

Rozhovory vyvolaly nekontrolovaně bobtnající „diskusi přátel T. Grima“ na sociálních sítích.

Úroveň některých příspěvků však klesla natolik, že správce fb některé z nich trvale odstranil a T. Grimovi dočasně zablokoval přístup.

Dlouho jsem tuto neobjektivní mediální smršť ignorovala. Protože se mne ale věc bezprostředně dotýká a navíc v kauze došlo k jednomu pro mne zásadnímu zlomu, rozhodla jsem se k problému hodnocení DP na PŘF UP **jednorázově** napsat svoje stanovisko. Dále se k záležitosti nebudu vyjadřovat, protože ji považuji za uzavřenou.

Proč komise zamítla kvalitní vědeckou DP a přijala „odpadní didaktickou“ DP?

Obě mediálně diskutované diplomové práce obhajované 8. 6. 2017 na PŘF UPOL jsou dílem studentům **didakticky zaměřeného dvouoborového studia učitelství biologie** v kombinaci s dalším předmětem. Obhajoba tedy měla završit jejich cestu stát se pedagogy na 2. st. základní školy resp. na střední škole.

Dané studium na PŘF UP garantuje Katedra botaniky (<http://botany.upol.cz/>), která má na svých webových stránkách každoročně aktualizované požadavky pro vypracování studentských prací; Soubor s požadavky je nazván „**Závazný vzor pro formální náležitosti bakalářské či diplomové práce odevzdávané na katedře botaniky PŘF UP**“. Zvláštní důraz je zde kladen na didaktickou část (v požadavcích dokonce zvýrazněna červeným písmem), která je od r. 2016² povinnou součástí každé DP pedagogicky zaměřených studentů na Katedře botaniky (<http://botany.upol.cz/magistr/#k1>).

- Zatímco didaktická diplomová práce mojí studentky V.H. splňuje všechny formální požadavky, vědecká diplomová **práce studenta K.G. nespĺňuje požadavky garantující katedry minimálně v 6 bodech vč. chybějící povinné didaktické části**. Jeho DP byla předložena jako anglický rukopis s česky psaným úvodem. Pokud by se nejednalo o studenta pedagogicky, ale výzkumně zaměřeného biologického oboru, byla by kritéria bezesporu jiná (když ale studujete např. sochařinu, nemůžete absolvovat baletní etudou).
- Další zásadní **problém je v autorství předloženého rukopisu**. Zatímco v rukopise přiloženém k DP je diplomant uveden jako první z pětičlenného autorského týmu, přímo

¹ Vrtišková Nejezchlebová L. 2018: Soumrak českého školství? Vesmír 2018/1

Vrtišková Nejezchlebová L. 2017: Volný jako pták. Téma 3(29)

² na žádost MŠMT

před komisí student přiznal, **že tato původní verze článku byla již přepracována³ a v upravené verzi už není prvním autorem.** Bohužel, **prof. Grim tuto zásadní skutečnost zcela zamlčel jak ve své oficiální stížnosti, tak ve svých rozhovorech či diskusi na fb profilu.**

- Vlastní **podíl diplomanta K.G.** na publikaci **je také zcela nejasný.** Podle přehledu uvedeného v rukopisu na str. 8 se diplomant spolupodílel⁴ na sběru dat a na psaní původní pracovní verze textu (original draft). Podíl spolupráce však není nikde kvantifikován (dokonce ani v posudku školitele). Podle uvedeného je zřejmé, že diplomant nepracoval ani na konceptu, designu experimentu, analýze dat ani korekturách a finalizaci textu.

Vzhledem ke všem těmto nejasnostem, dále s ohledem na nesplněné závazné požadavky garantující katedry, a navíc s přihlédnutím k zamítavému posudku oponentky, neměla komise jinou možnost, než práci v dané podobě zamítnout.

T. Grim si na „nekompetentní rozhodnutí“ komise oficiálně stěžoval vedení PřF. **Rozpory týkající se autorství a nejasností k podílu studenta na práci však zcela zamlčuje.** Navíc, aby posílil argumenty, že komise v případě jeho diplomanta rozhodla chybně, cituje dvě další DP z r. 2009 a 2010, které měly stejný formát jako neobhájená práce K.G. a přitom byly bez problému obhájeny. Zde T. Grim opět zamlčuje zásadní skutečnost, kvůli které nelze tyto starší práce srovnávat s DP K.G., neboť se týkaly odlišného studijního oboru: Citované DP z let 2009 a 2010 totiž nepatřily pedagogicky zaměřeným studentkám, ale absolventkám oboru Zoologie, který primárně vychovává vědecké pracovníky. Tyto práce navíc nebyly obhajované na Katedře botaniky, ale na Katedře zoologie a ornitologické laboratoři, jejíž požadavky na formální stránku DP se od požadavků Katedry botaniky liší.

Následně při srpnové opravné obhajobě předložil student K.G. druhou přepracovanou verzi svojí DP, která již splňovala formální požadavky Katedry botaniky a byla úspěšně obhájena. Otázku podílu studenta na prezentovaném výzkumu a autorství připravovaného článku však ještě více zpochybnila. Součástí (a jedním z cílů) druhé přepracované verze DP studenta K.G. bylo předložení rukopisu článku. Během dvouměsíčního období mezi oběma obhajobami však došlo u rukopisu nejen ke změně původního názvu, ale **zcela se proměnilo pořadí autorů, přičemž náš diplomant se z původního prvního místa přesunul na druhé a původně druhý autor z týmu zmizel úplně⁵.**

³ V době první červnové obhajoby diplomant nebyl schopen předložit novou aktuální verzi rukopisu

⁴ s dalším autorem DH (corresponding author)

⁵ Původní verze: Karel Gern, Peter Samaš, Tomáš Grim, Mark E. Hauber, Daniel Hanley. Blackbird responses to continuous color variation of foreign eggs.

Druhá verze: Daniel Hanley, Karel Gern, Mark E. Hauber, Tomáš Grim. Host responses to foreign eggs across the avian visual color space.

Článek dosud⁶ oficiálně nevyšel a podle vyjádření korespondujícího autora na něm ještě pracuje. Je tedy otázka, zda konečná verze článku opět nezamíchá s autory a např. druhého z nich (aktuálně našeho diplomanta K.G.) z týmu nevyřadí, tak, jak se to stalo při první změně? Je přirozené, že rukopisy vědeckých článků procházejí mnoha úpravami. **Není ale podvod založit obhajobu DP na rukopisu, o kterém již víme, že v předkládané podobě neexistuje a že prošel tak zásadními úpravami jako je změna složení autorského kolektivu a pořadí jednotlivých autorů?**

Jak mohla školitelka pustit takovou „odpadní DP“?

Jako školitelka považuji za správné a logické, abych posuzovala práci diplomantů komplexně za celou dobu řešení úkolu a ne jen podle finální podoby textu DP. Proto jsem se u studentky zaměřovala především na faktory, které považuji právě u pedagoga za důležité: Schopnost pracovat s žáky i se školními vzdělávacími programy, osobní nadšení, kreativitu a samostatnost při teoretické i materiální přípravě výuky, schopnost jednat s řediteli a učiteli škol vč. schopnosti řešit řadu potřebných formalit spojených s výukou a experimentem.

Zásadní význam pak pro mne mělo vyjádření učitelů z praxe, se kterými moje diplomantka spolupracovala a v jejichž třídách svůj experiment prováděla. Tito učitelé se nezávisle na sobě shodli, že moje studentka má výborné předpoklady stát se kvalitním pedagogem. Cituji slova jedné profesorky: "Takové učitele nám sem do školy z fakulty posílejte!". Diplomantka V.H. ve svých 26 letech prokázala autoritu a schopnost nejen organizačně zvládnout, ale i zaujmout třídy 13 až 18 letých žáků! Protože s touto věkovou kategorií mají často problémy pedagogové s dlouholetou praxí, má za to u mne moje diplomantka jednoznačný respekt. Takže praktickou terénní práci diplomantka zvládla z mého pohledu na výbornou.

S písemným zpracováním DP mojí studentky jsem už tak spokojená nebyla. Studentka celý text zpracovala sama, bez dílčích konzultací se mnou, a přinesla mi ho krátce před termínem odevzdání. Upozornila jsem ji na řadu drobných formálních chyb i absenci statistického zpracování výsledků. Studentka mi ale sdělila, že z vážných rodinných důvodů se už nemůže práci více věnovat a že je rozhodnuta odevzdat ji v dané podobě.

Po důkladném zvážení všech okolností jsem se rozhodla práci nakonec doporučit k obhajobě. V tomto ohledu totiž souhlasím s T. Grimem, že *„součástí elitnosti by mělo být soustředění výuky na to, co student v reálném světě, tedy ne ve škole, potřebuje, a ne to co potřebuje učitel“*. Výše jmenované **praktické schopnosti diplomantky byly pro mne mnohem zásadnější, než její schopnost sepsat bezchybný vědecký text se statistickým vyhodnocením dat**. Tím spíš, že studenti pedagogického zaměření na PŘF nemají žádný povinný předmět, kde by si osvojili byť jen základy statistických metod.

⁶ Únor 2018

Mrzí mne, že lidé, kteří neznají pozadí dané situace, vláčí nejen moje, ale i jméno mojí studentky⁷ v médiích jako exemplární příklad neschopnosti, diletantství či pedagogické pavědy. Myslím si, že šíře a komplexnost mého pracovního zaměření jsou předpokladem jistých pedagogických schopností posoudit kvalitu studentů, ale také určitou zárukou osobní zodpovědnosti při jejich hodnocení.

Když jsem se v r. 2003, po 6 letech vědecké práce a studia v Kanadě⁸ a USA⁹ vrátila nabitá inspirací a elánem, po krátkém váhání jsem se rozhodla veškerou energii věnovat zlepšování kvality vzdělávání a popularizaci vědy. Od té doby učím na PŘF a LF UPOL kde v posledních letech prochází mými předměty každý semestr 300-400 studentů. Mnohaleté zkušenosti mám ale také se vzděláváním ostatních věkových kategorií. Dlouhodobě jsem garantem spolupráce PŘF se středními školami, jsem lektor Dětské univerzity¹⁰, Univerzity 3. věku, ale také předsedkyní spolku Pro poznání, který organizuje mimořádně úspěšný vzdělávací program pro seniory Blízká setkání 3. věku¹¹.

Za posledních 15 let jsem vedla nebo participovala na 15 univerzitních, evropských i alternativních vzdělávacích projektech (např. Srdce srdcí¹² aj.¹³). Aktivně pracuji v Pevnosti poznání (interaktivní muzeum vědy UPOL¹⁴). Zde jsem, jako odborný garant sekce Rozum v hrsti, autor a designer originálních exponátů obřího Mozku, Oka ale také např. interaktivního krvinkového exponátu, který na veletrhu vědy a vzdělávání v Šanghaji zaznamenal i mezinárodní úspěch a prof. J. Ulrychovou byl označen jako „skutečná exkluzivita“ ve smyslu vzdělávacích pomůcek¹⁵.

Rozhodně souhlasím s T. Grimem, že „chybějící evaluace výuky je průšvih“, proto také sama dlouhodobě bojuji za oživení studentských evaluací na UP. Pokud ale chci, aby něco začalo fungovat, musím nejprve zjistit, proč to dosud nefunguje. Proto jsem v letech 2016-2017 udělala anonymní průzkum mezi téměř 1500 studenty všech fakult UPOL proč výuku nehodnotí. Průběžné výsledky jsem předala i panu rektorovi. A protože oficiální evaluační systém UP mi zatím poskytuje názory jen asi 5-10% z mých více než 300 semestrálních studentů, dělám si již mnoho let vlastní „papírovou“ evaluaci. Podle ní patří moje předměty k jedněm z nejlepších, které studenti biologicky zaměřených oborů na PŘF absolvují. Snad i proto nemusím považovat Cenu děkana za nejlepšího pedagoga PŘF roku 2015 za formální.

⁷ Stojím si za tím, že dobré studentky, která má potenciál vykonávat kvalitně profesi na kterou se na PŘF UPOL připravovala

⁸ University of Saskatchewan

⁹ Harborview Medical Center University of Washington, Seattle

¹⁰ <https://veda.upol.cz/vedapro-vsechny/detska-univerzita/>

¹¹ <http://www.pevnostpoznani.cz/pro-seniory/>

¹² <http://www.srdcesrdci.upol.cz/>

¹³ <http://www.zoologie.upol.cz/osoby/fellnerova/projekty.htm>

¹⁴ <http://www.pevnostpoznani.cz/>

¹⁵ <http://www.pevnostpoznani.cz/dve-lektorky-z-pevnosti-poznani-excelovaly-pri-science-weeku-v-sanghaji/>

Jsem si moc dobře vědoma obecného poklesu kvality studentů; stále rostoucí počty VŠ studentů logicky „řadí“ populaci těch, kteří k VŠ studium mají předpoklady těmi, kteří ke studiu takové předpoklady nemají. Bohužel, tuto vzdělávací politiku nemohu ze své pozice ovlivnit. Než ale neustále nadávat a poukazovat na to, jak jsou současní studenti hloupí, bez zájmu a motivace, snažím se studenty inspirovat, učit zajímavě, s nadšením a třeba tak alespoň u některých z nich tu motivaci probudím nebo, jim pomůžu odhalit jiné oblasti, kde se mohou profesně najít.

Demagogická diskuse nad statistikou obhajovaných DP

Jako velký paradox (či dobře „režirované divadlo“?) vnímám srovnávání obou diskutovaných DP z hlediska statistického hodnocení výsledků: Prof. Grim opakovaně napadá moji studentku VH za absenci statistického zpracování výsledků v její DP.

Přitom zamítnutá DP jeho diplomanta KG statistiku neobsahuje žádnou, a na analýze dat v příloženém rukopise¹⁶ se diplomant K.G. podle přehledu na str. 8 i podle jeho vlastního vyjádření před komisí nepodílel vůbec! Ani v posudku školitele není zmínka o tom, že by se diplomant jakkoli na statistickém zpracování dat podílel.

V souvislosti se statistikou v DP je překvapivý také jeden z komentářů T. Grima, cituji: „*Ano, můžu potvrdit, že jsem DP dr. Matysiokové¹⁷ počítal sám¹⁸ – tak jako většina školitelů tehdy i dnes.*“ Mám to tedy vnímat tak, že výzkumně zaměřená diplomová práce, ve které **školitel sám studentovi spočítá statistiku** je, alespoň podle T. Grima v pořádku, zatímco pedagogicky zaměřená DP bez statistiky je karikaturou? Nejde opět o demagogii a záměrnou manipulaci s informacemi?

Fakta k oficiální stížnosti T. Grima na práci státnicové komise, a k jeho kritice postupu, jakým vědecká rada stížnost řešila:

T. Grim si ve svých rozhovorech stěžuje, že jeho stížnost byla řešena v jeho nepřítomnosti a navíc radou, která si materiály stížnosti ani neprostudovala. Zde je základní chronologický přehled klíčových kroků v souvislosti s řešením stížnosti:

- Kritizovaná obhajoba diskutovaných DP proběhla na Katedře botaniky PŘF UP 8. 6. 2017.
- Stížnost na průběh obhajob podal T. Grim elektronicky 14. 6. 2017 děkanovi PŘF a současně oznámil, že odjíždí do zahraničí a k dispozici bude až 3.7. Stížnost obsahovala celkem 137 stran zahrnující bohatě komentované texty diplomových prací, posudků vedoucích i oponentů na obě práce a soubory z webu katedry botaniky popisující požadavky pro obhajoby. Materiály stížnosti celkem obsahovaly na 137 stranách 168

¹⁶ platí o první červnové i druhé upravené srpnové verzi

¹⁷ které byl v minulosti T. Grim školitelem

¹⁸ ve smyslu statistického zpracování

komentářů. Ani mně, jakožto vedoucího kritizované DP, ani oponentům obou diskutovaných diplomových prací T. Grim materiály stížnosti neposkytl a dokonce nás o stížnosti ani neinformoval.

- Vedení fakulty má ze zákona povinnost na každou stížnost odpovědět do 30 dnů, v tomto konkrétním případě tedy nejpozději do 15. 7. 2017. Fakt, že se jedná o období letních dovolených, zde sehrál důležitou roli.
- Vzhledem k tomu, že děkan nastupoval 2. týden v červenci na plánovanou dovolenou, vyžadoval projednání stížnosti a stanovisko VPRO¹⁹ ještě před svým odjezdem na dovolenou. V daném období byl sice T. Grim v zahraničí, ale čekat s projednáváním na jeho návrat nebylo z časových důvodů možné. T. Grim navíc prezentoval svoje názory k případu naprosto vyčerpávajícím způsobem prostřednictvím již zmíněných 168 komentářů na 137 stranách stížnosti a jejích příloh.
- Na základě požadavku děkana svolává předseda VPRO na 19. 6. 2017 schůzi, které se účastní sedm členů²⁰, přičemž pouze dvou se daná stížnost bezprostředně týkala. Po prostudování materiálů dospěla rada k závěru, že původní rozhodnutí komise bylo správné a zcela v souladu s požadavky Katedry botaniky, která obhajoby diskutovaných DP garantuje. Tvzení T. Grima, že rada ani neotevřela jeho materiály je lživé.
- Aby v budoucnu k podobným stížnostem při obhajobách nedocházelo, požádal děkan vedoucího Katedry botaniky, aby zajistil informovanost všech vedoucí diplomových prací o požadavcích na didaktické práce. Jak jsem však psala už v úvodu, jsou všechny tyto požadavky jasným a zcela vyčerpávajícím způsobem zveřejněny na webu Katedry botaniky a **dosud každý diplomant i vedoucí DP byl schopen si tyto požadavky přečíst a respektovat je** ... kromě jediné výjimky, kterou je T. Grim. Svou práci chtěl podle uvedených požadavků původně zpracovat dokonce i diplomant K.G., ale jak sám student sdělil komisi, jeho školitel T. Grim mu to rozmluvil, že to není potřeba. Skutečnost, že T. Grim trvá na školení vedoucích didaktických prací, i když všechny informace visí na webových stránkách, je zcela absurdní a v rozporu s jeho vlastním prohlášením, cituji: „*přednášet do detailu to, co si student přečte v učebnici, je ztráta času*“ (jedině že by pedagogové na rozdíl od studentů neuměli číst).
Opakované poukazování na to, že neproběhlo školení k informacím, které jsou na webu a které jsou všem²¹ známé, považuji za další zástupný důvod a záminku ke kritice, ve které si T. Grim tak libuje. Věřím ale, že kdyby na tom T. Grim trval, přečte mu vedoucí Katedry botaniky požadavky osobně formou individuálního školení.

¹⁹ Vědecko-pedagogická rada oboru, v tomto případě oboru biologie

²⁰ předseda VPRO biologie, proděkan pro studijní záležitosti, člen etické komise UP a vedoucí všech biologických kateder PŘF UPOL

²¹ všem vč. T. Grima, který je ale jako jediný nerespektoval

...a co dodat na závěr?

Již mne nepřekvapují obsáhlé mediální prezentace T. Grima, ani necítím zlobu za jeho ostrou kritiku; Myslím si totiž, že mnoho věcí, na které si stěžuje, jsou jen zástupné důvody, kterými si řeší něco úplně jiného.

Neuráží mne hanlivé komentáře „nezávislých odborníků“, kteří kritizují něco, co si vůbec nepřečetli, kteří si pletou oponenta se školitelem, písmena abecedy...a nebo jen nemají objektivní informace.

Je mi ale smutno z práce p. redaktorky L. Vrtiškové Nejezchlebové: Vím, že formát rozhovoru nezavazuje redaktorku k objektivitě. Pokud se ale v textu objevují vulgarismy a otevřené urážky či dokonce obvinění, považuji to za vysoce neprofesionální přístup, na který jsem dosud byla zvyklá jen v bulvárním tisku a ne v solidních renomovaných časopisech.

V Olomouci, 27. 2. 2018

Pozn.

Veškeré materiály, na které je v textu odkazováno jsou přístupné na webových stránkách Pří UPOL.